

Museu d'Història
de Catalunya

La Ruta del Cister

Poblet
Santes Creus
Vallbona

A la fi del segle xi (1098) un grup de monjos benedictins fundà el monestir de Cîteaux o del Cister, a la Borgonya, on s'assajà una nova manera de viure la regla de sant Benet, amb voluntat de retornar als orígens i de buscar una més gran austeritat i allunyament del món. Aquest moviment triomfà gràcies a la gran personalitat de sant Bernat de Claravall, fundador i abat del monestir d'aquest nom (1115). En morir, l'any 1153, hi havia escampades per tot Europa 343 abadies del Cister.

La irradiació del moviment cistercenc arribà a mitjan segle XII, quan Catalunya completava la seva configuració territorial amb la conquesta i el repoblament de l'anomenada Catalunya Nova, al sud del camí de Barcelona a les terres de l'interior peninsular. Per això, mentre que a la Catalunya Vella hi havia una gran densitat de fundacions benedictines, la Catalunya Nova fou el lloc d'expansió dels cistercencs i dels nous ordes militars, com ara el dels templers, que s'hi vincularen.

L'exemple més característic de la recerca d'un lloc aïllat, propi a l'esperit de l'orde, i amb possibilitats d'expansió territorial, el dona el monestir de Santes Creus, filial de la Grand Selva, implantat al país (1150) per iniciativa del llinatge dels Montcada. Poblet, filial de Fontfreda, fou fundat el 1150 per Ramon Berenguer IV també en una fèrtil vall retirada, prop del Francolí. En canvi, la branca femenina cistercenca s'instal·là inicialment a la Catalunya Vella, però fou el monestir de Vallbona (l'Urgell), a la Catalunya Nova, que s'incorporà a l'orde cistercenc el 1175, el que adquirí una importància més gran.

La vitalitat d'aquestes tres abadies catalanes —Santes Creus, Poblet i Vallbona— es fa patent en les grans edificacions que n'han restat, que es troben entre les més importants del Cister europeu, i també en la seva història i en el gran nombre de filials que crearen.

Els Monestirs Cistercencs de Catalunya

Antoni Pladevall i Font Historiador

Reial Monestir de

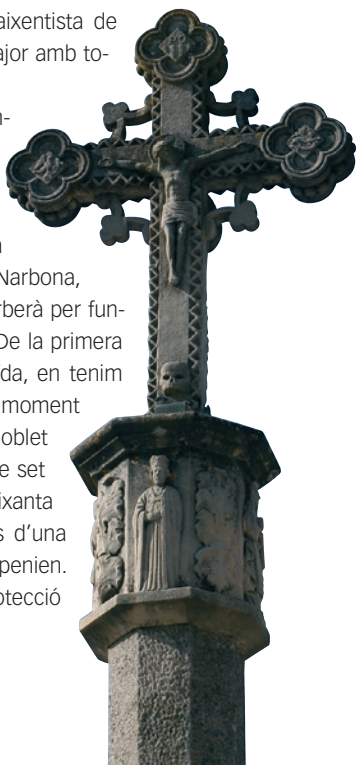
El monestir de Santa Maria de Poblet està situat a la Conca de Barberà, arrezerat al vessant nord de les muntanyes de Prades, en un bell paratge on brollen fonts abundants i on hi ha la gran massa forestal del bosc de Poblet (des del 1984, paratge natural d'interès nacional). El nom deriva de l'equivalent llatí d'albereda (*Populetum*).

Santa Maria de Poblet

El conjunt fou bastit entre els segles XII i XVIII i ha estat restaurat modernament. Es compon de tres closos o recintes tancats per un mur (que inclouen també uns horts) dels quals l'interior, precedit per un gran pati i emmurallat, constitueix el clos monacal pròpiament dit.

Destaca la Porta Reial, l'església (s. XII) amb les tombes reials i el retaule renaixentista de Damià Forment i el claustre major amb totes les seves dependències.

La història de Poblet es remunta a l'any 1150, quan dins la política de repoblament dels sobirans catalans, el comte Ramon Berenguer IV donà a l'abadia de Fontfreda, prop de Narbona, unes terres de la Conca de Barberà per fundar-hi un monestir cistercenc. De la primera comunitat plenament constituïda, en tenim constància des del 1153. En el moment de màxima esplendor (s. XIV) Poblet estenia la seva jurisdicció sobre set baronies, que comprenien seixanta pobles, i nomenava els batlles d'una desena de viles que en depenien. Aquest poder econòmic i la protecció

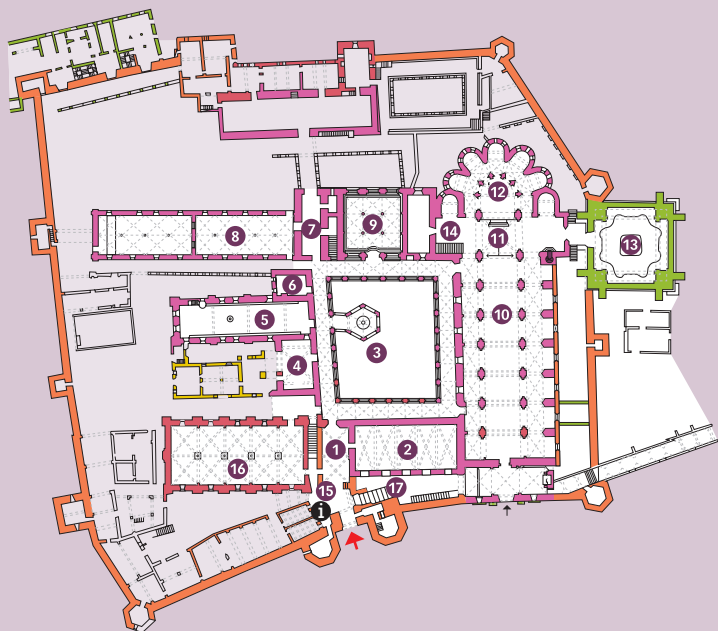
reial creixent es reflectien en les grans construccions del segle XIV, en la magnífica biblioteca i en l'escriptori. Cal destacar la còpia que el 1343 l'abat Copons féu fer de la *Crònica de Jaume I*, la més antiga redactada en català.

En arribar l'exclaustració del 1835 hi havia setanta religiosos. L'abandonament del monestir comportà pillatge i devastació. La reconstrucció s'inicià a conseqüència de la visita d'Alfons XII. El 1930 es creà el Patronat de Poblet, presidit pel diplomàtic i financer Eduard Toda. El 1940, l'abat general del Cister restaurà la vida monàstica amb quatre monjos italians. El 1945 fou creada la Germandat de Poblet i en els nostres temps l'abadia té una activa vida conventual amb una trentena de monjos.

El 1991, el monestir de Poblet fou declarat patrimoni mundial de la humanitat per la UNESCO.

1. Atri de l'abat Copons, s. XIV
2. Locutori, s. XIII. Després, sala de cups
3. Claustre major, s. XII-XIV
4. Cuina, s. XIII
5. Refetor dels monjos, s. XII
6. Calefactor, s. XIII
7. Locutori dels monjos, s. XIII
8. Biblioteca actual, construcció del s. XIII
9. Sala capitular, s. XIII
10. Església major, s. XII-XIII
11. Tombes reials, s. XIV-XV
12. Retaule de Damià Forment
13. Sagristia nova, s. XVIII
14. Al pis superior, dormitori dels monjos, s. XIII
15. Escala a cel obert
16. Refetor dels germans conversos, s. XIII. Després, celler
17. Palau Reial de Martí I l'Humà, s. XIV-XV

S. XII-XIII

S. XIII-XIV

S. XV-XVI

S. XVII-XVIII

Dependències
de la comunitat.
No visitables

Reial Monestir

El monestir de Santes Creus es troba al Camp de Tarragona, al terme municipal d'Aiguamúrcia. Fou bastit en una vall reclosa, vora el riu Gaià, en un paratge on alternen les alberedes, els avellaners, els ametllers i la vinya.

de Santes Creus

Per accedir al monument hem de passar per un primer portal de gran simplicitat, esgrafiament modernament.

Més endavant trobem un segon portal anomenat de l'Assumpta, obra barroca de la segona meitat del segle XVII, que fou en origen la casa del vicari. A recer del portal hi ha la petita església i antiga parròquia de Santa Llúcia, patrona del municipi. Creuant el portal accedim a la plaça de Sant Bernat Calbó. Una font barroca dedicada al sant presideix la plaça, enfront d'ella hi ha l'antic Palau de l'Abat.

Coronant la plaça, a l'extrem oriental, veiem la façana de l'església, obra de transició amb un impressionant finestral ogival. De l'interior de l'edifici cal destacar les tombes reials de Pere el Gran i del seu fill, Jaume el Just, i la seva esposa Blanca d'Anjou; també cal esmentar els vitralls cistercencs i el retaule barroc de Josep Tremulles.

Del recorregut pel monestir mereix menció la sala capitular, el dormitori dels monjos immens i amb uns arcs diafragmàtics molt agosarats i el claustre gòtic del segle XIV, d'una riquesa escultòrica excepcional, atribuïda en part al mestre Reinard des Fonoll.

La fundació del monestir es re-

munta al 1150, en terres de Valldaura (Cerdanyola del Vallès), però aviat els monjos es desplaçaren vers Santes Creus (1158). La vitalitat del nou monestir es va fer evident des dels primers decennis. Al segle XIII hi hagué dos grans abats que donaren un impuls definitiu a la comunitat: sant Bernat Calbó, conseller de Jaume I, que contribuí activament en la conquesta de Mallorca, i l'abat Gener.

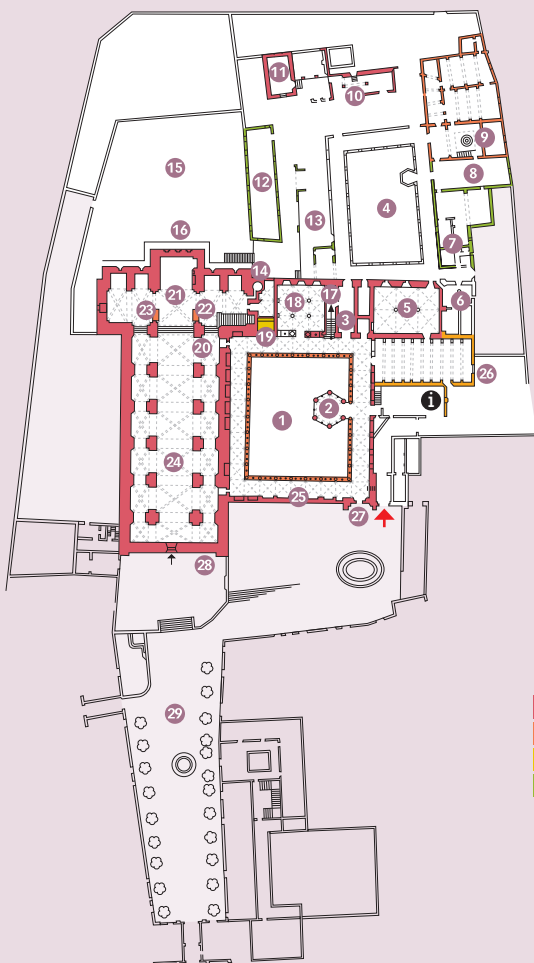
La decadència del cenobi s'inicià irreversible al segle XIX, amb la Guerra del Francès. Durant el Trienni Constitucional (1821-1823) la comunitat patí el decret de dissolució, i els seus béns foren

subhastats. L'exclaustració definitiva es produí el 1835. Després el monestir fou saquejat.

L'exmonjo Miquel Mestre instituí la parròquia de Santes Creus a l'església del monestir i treballà per la salvació del conjunt. El muntatge escenogràfic "El món del Cister" proporciona una aproximació íntegra de l'orde cistercenc i del seu llegat.

1. Claustre, s. XIV
2. Templet del lavabo, s. XII- XIII
3. Parlador, s. XII- XIII
4. Claustre posterior, s. XIII-XVII
5. Escriptori, s. XII-XIII
6. Presó, s. XIII-XIX
7. Cuina, s. XVII-XIX
8. Refetor, s. XVII-XVIII
9. Palau Reial, s. XIII-XVII
10. Estances primitives, s. XII-XVII
11. Capella de la Trinitat, s. XII
12. Infermeria, s. XVII-XVIII
13. Estances dels monjos jubilats, s. XVII
14. Torre de les Hores, s. XVI
15. Cementiri, s. XII-XIX
16. Capçalera, s. XII-XIII
17. Dormitori, s. XII-XIII
18. Sala capitular, s. XII
19. Capella de l'Assumpta, s. XVI
20. Porta de la mongia, s. XII
21. Església, s. XII-XIV
22. Mausoleu de Jaume el Just i de Blanca d'Anjou, s. XIV
23. Mausoleu de Pere el Gran, s. XIII-XIV
24. Nau, s. XII-XIII
25. Galeria dels conversos, s. XIV-XVI
26. Priorat, s. XIV-XIX
27. Porta Reial
28. Façana de l'església, s. XII-XIV
29. Plaça de Sant Bernat Calbó, s. XIII-XIX

- S. XII-XIII
- S. XIII-XIV
- S. XVI
- S. XVII-XVIII

Reial Monestir de

El monestir de Santa Maria de Vallbona, el més important de la branca femenina cistercenca a Catalunya i amb una continuïtat de vida religiosa de més de vuit segles, es troba a l'extrem sud de la comarca de l'Urgell, prop de la Segarra i la Conca de Barberà.

Santa Maria de Vallbona

El conjunt arquitectònic segueix, bàsicament, els esquemes generals dels cenobis de l'orde, encara que els tres recintes inicials, circumdats per una gran muralla acabada de desmuntar vers el 1920, restaren profundament alterats des del 1573 com a resultat d'aplicar les noves normes dictades pel concili de Trento.

En el conjunt monumental, cal destacar l'església abacial (de transició del romànic al gòtic), amb dós cimboris i notables sepulcres, entre els quals hi ha els de la reina Violant d'Hongria i la seva filla i un claustre de diversos estils (s. XII-XVI), en què destaca una austera sala capitular gòtica.

L'origen del monestir es troba en una comunitat d'anacoretes (homes i dones), documentada a partir del 1154, que vivien sota el guiatge espiritual de Ramon de Vallbona i que observaren una regla d'inspiració benedictina. El 1175, Berenguera de Cervera, senyora de Verdú, féu incorporar la part femenina de la comunitat a l'orde del Cister i portà de Tulebras (Navarra) Òria Ramírez, que fou la primera abadessa de Vallbona. Alfons I el Cast i

Jaume I el Conqueridor sojornaren a Vallbona i li concediren la seva protecció tot impulsant vigorosament la construcció del cenobi.

Hi professaren filles de les principals famílies de la noblesa catalana, que amb les seves donacions afermaren encara més la vitalitat i riquesa del monestir.

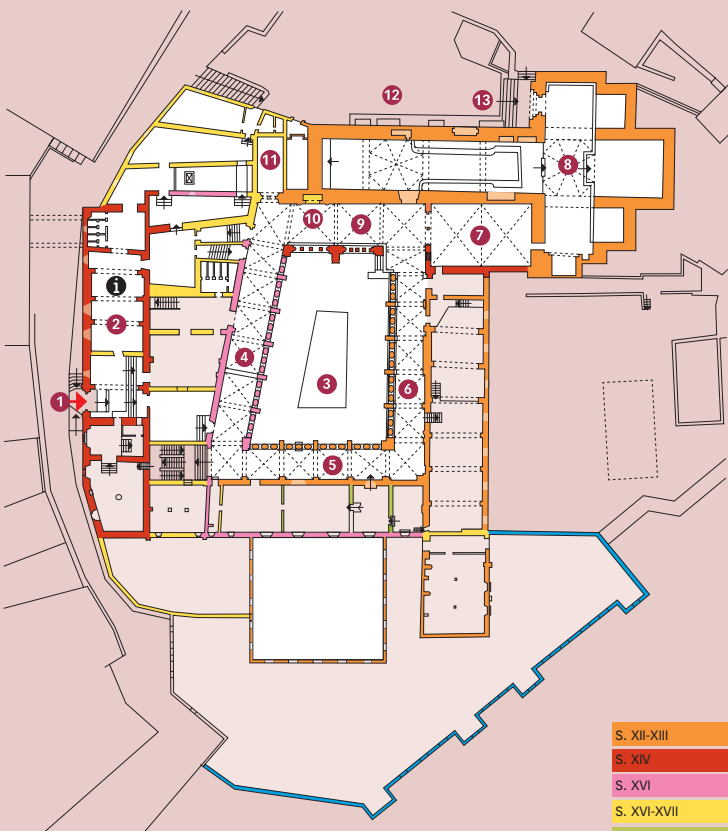
La formació de la nova població al voltant del monestir a partir del 1573 canvià substancialment l'aspecte del lloc, però la vida comunitària es

mantingué amb vitalitat i superà la pèrdua de propietats i drets senyorials que s'esdevingué arran dels canvis socials i polítics de la primera meitat del segle XIX.

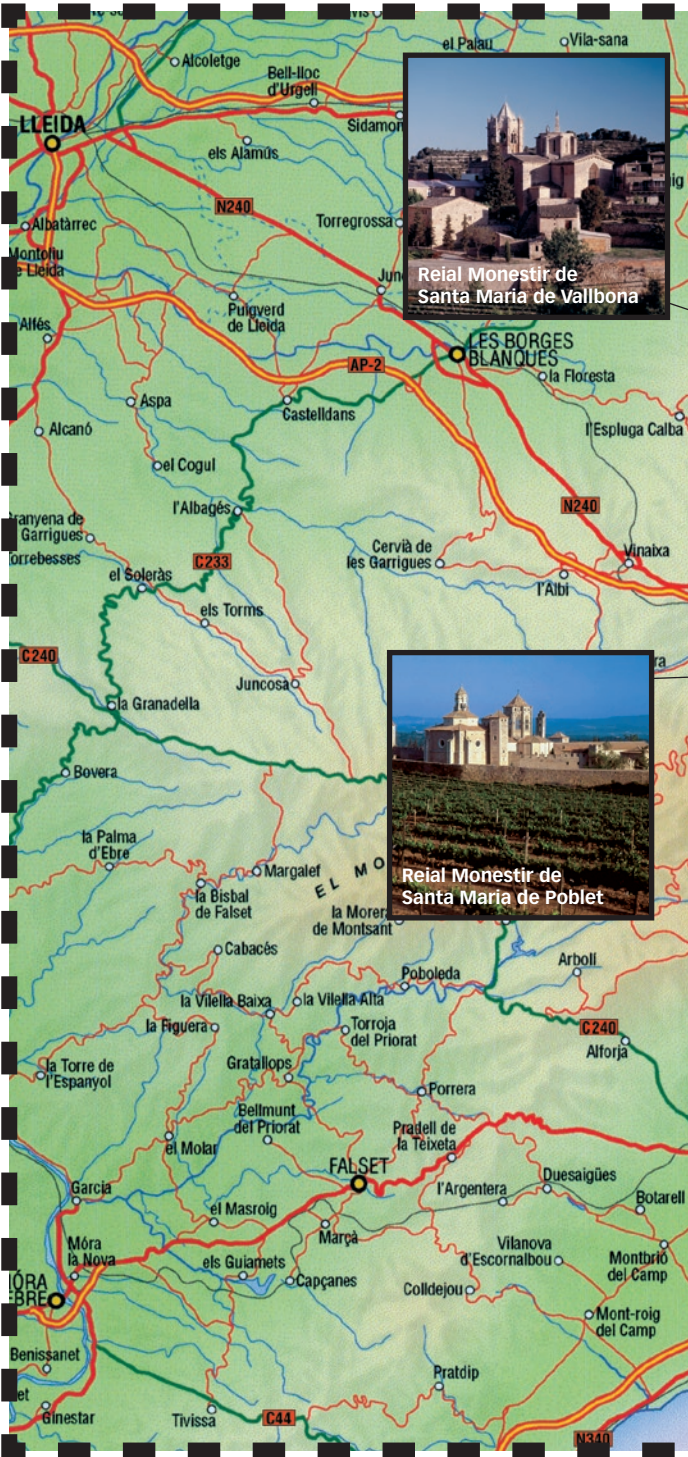
Actualment el monestir té una comunitat de monges i és un actiu centre d'espiritualitat i també de cultura.

1. Accés. Porta, s. XVIII
2. Porteria. Dependències, s. XIV; reformes, s. XVIII. Lloc d'acollida
3. Claustre, s. XII-XVI
4. Ala oest del claustre, s. XV
5. Ala sud del claustre, s. XIII, des d'on es distribueixen les antigues dependències: el rebost, la cuina, el refector i el calefactor
6. Ala est del claustre, s. XIII, des d'on unes escales permetien l'accés al dormitori comú de les monges
7. Sala capitular, s. XIV
8. Església, s. XII-XIII, volta s. XIII-XIV, cimbori del creuer, s. XIII, cimbori del campanar, s. XIV
9. Ala nord del claustre, s. XIV
10. Capella de Sant Cristòfol
11. Capella de la Mare de Déu del Claustre
12. Plaça i tombes de l'antic fossar
13. Portalada romànica, s. XIII, d'entrada a l'església del monestir des de la plaça

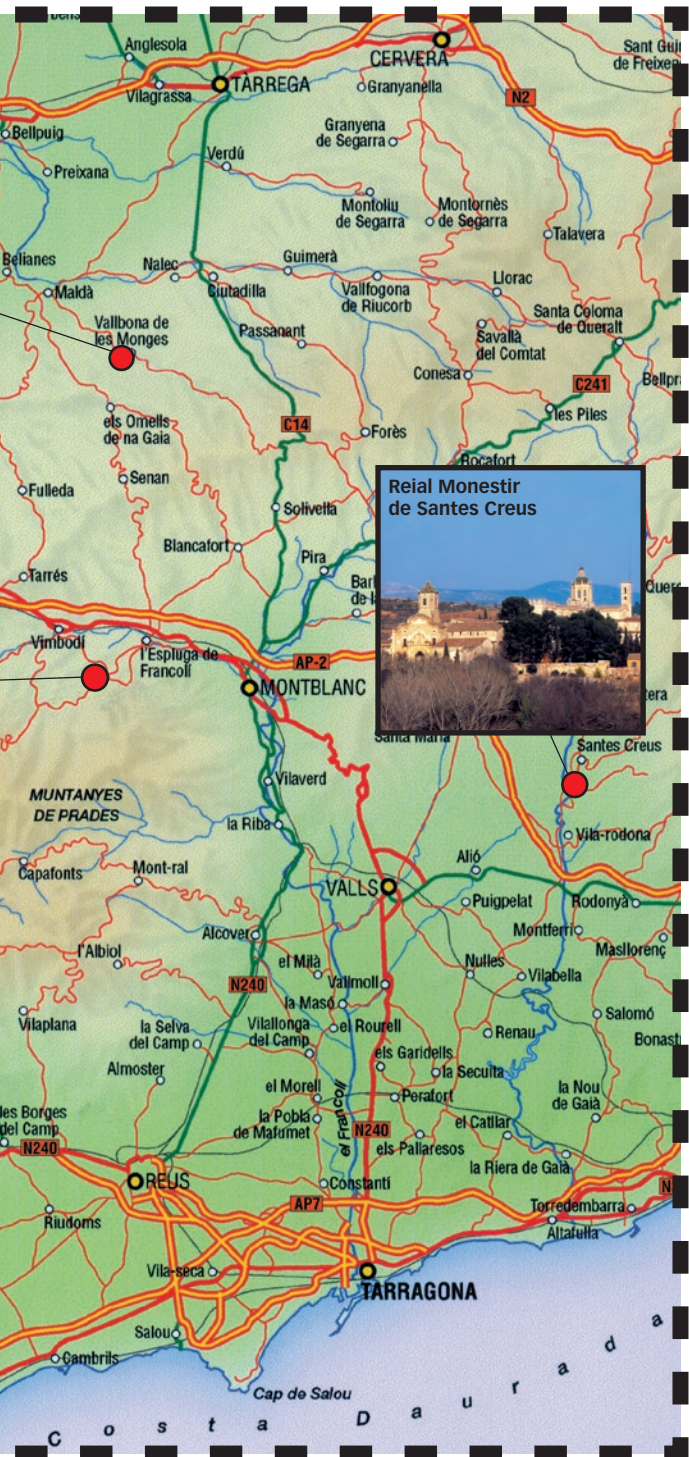
S. XII-XIII
S. XIV
S. XVI
S. XVI-XVII
S. XVIII-XIX
S. XX
Dependències de la comunitat. No visitables

Reial Monestir de Santa Maria de Vallbona

Reial Monestir de Santa Maria de Poblet

Informacions d'interés

www.larutadelcister.info

Reial Monestir de Santa Maria de Poblet

 43448 Monestir de Poblet-Vimbodí
Tel 977 870 254
visita@poblet.cat
www.poblet.cat

 Del 13 d'octubre al 15 de març: de 10 a 12.45 i de 15 a 17.30 h.
Del 16 de març al 12 d'octubre: de 10 a 12.45 i de 15 a 18 h.

Diumenges i festius

Del 15 de juny al 14 de setembre: de 10 a 12.30 i de 15 a 18 h.

La resta de l'any: de 10 a 12.30 i de 15 a 17.30 h.

[Visita guiada inclosa en el preu de l'entrada.](#)

Tancat: tot el dia: l'1 de gener, el 25 i el 26 de desembre;
tardes: el 6 de gener, dijous sant, divendres sant i dilluns de Pasqua.

Cultes

Matines: a les 5.15 h.

Laudes: a les 6.45 h. (festius, a les 7.30 h.)

Vespres: diumenges i dies de precepte, a les 19 h. (del 15 juny al 14 setembre, a les 19.15 h.); feiners, a les 18.30 h. (del 15 juny al 14 setembre, a les 19 h.)

Completes: a les 20.30 h. (del 15 juny al 14 setembre, a les 21 h.)

Celebració de l'Eucaristia

Feiners: a les 8 h.

Diumenges i dies de precepte: Conventual: a les 10 h.; Poble: a les 13 h. i a les 18 h. (del 15 juny al 14 setembre, a les 18.30 h.)

Reial Monestir de Santes Creus

 Plaça de Jaume el Just
43815 Aiguamúrcia
Tel 977 638 329
www.mhcat.cat

 De l'1 d'octubre al 31 de maig: de 10 a 17 h. (+30)
De l'1 de juny al 30 de setembre: de 10 a 18.30 h. (+30)

[Visita lliure i audiovisual.](#)

Tancat: tots els dilluns no festius, l'1 i el 6 de gener, el 25 i el 26 de desembre

Reial Monestir de Santa Maria de Vallbona

 25268 Vallbona de les Monges
Tel 973 330 266
www.vallbona.com

 De l'1 de novembre al 28 de febrer: de 10.30 a 13.30 i de 16.30 a 17.30 h. (+30)
De l'1 de març al 30 d'octubre: de 10 a 13.30 i de 16.30 a 18.45 h. (+30)

Diumenges i festius

De l'1 de novembre al 28 de febrer: de 12 a 13.30 i de 16.30 a 17.30 h. (+30)

De l'1 de març al 31 d'octubre: de 12 a 13.30 i de 16.30 a 18.45 h. (+30)

[Visita guiada inclosa en el preu de l'entrada.](#)

Tancat: tots els dilluns no festius, l'1 i el 6 de gener, el 25 i el 26 de desembre i divendres sant a la tarda

Cultes

Matines: a les 6 h.

Laudes: a les 8 h.

Sexta: a les 13 h. (feiners)

Nona: a les 15.45 h. (feiners), 16 h. (festius)

Vespres: a les 19.30 h.

Completes: a les 21.15 h.

Celebració de l'Eucaristia

Feiners: a les 8.30 h.

Diumenges i dies de precepte: a les 11 h.

Reial Monestir
de Poblet

Reial Monestir
de Santes Creus

Reial Monestir
de Santa Maria
de Vallbona